

Анучина Л.В., Грицаненко В.Г.

м. Харків, Україна

ДО ПИТАННЯ ЗМІСТОВНИХ АКЦЕНТІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Особливості сучасного духовного життя вимагають зосередження уваги суспільства на визначенні шляхів подолання його кризового стану. На підставі цього виникає потреба у зміні сутності та головних спрямувань діяльності соціальних інститутів, в тому числі - системи освіти, зокрема вищої.

Не важко помітити, що для вищої школи кінця ХХ - початку ХХІ ст. все більш характерною стає інформаційно-репродуктивна спрямованість навчання, незважаючи на те, що Закон «Про освіту» визначає метою освітянської діяльності всебічний розвиток людини як особистості і як вищої цінності суспільства. У результаті випускники вищої школи безперечно інформаційно обізнані, володіють оптимальним набором фундаментальних технічних та технологічних основ своєї професії. Більшість з них здатні не тільки бути висококваліфікованими виконавцями, а й творчими фахівцями, які забезпечують вдосконалення тієї чи іншої галузі виробництва (духовного чи матеріального).

Але захоплення підвищенням рівня виключно професійної підготовки фахівців призвело до практично виключення зі складової діяльності вищих навчальних закладів виховного процесу, спрямованого на формування ціннісних орієнтирів особистості, в першу чергу, моральних та естетичних. Раціональна, утилітарно-прагматична людина, яка володіє інформаційним масивом, і, водночас, морально, естетично індіферентна, свій освітній потенціал може використовувати як в позитивній, так і негативній спрямованості. Задля власних інтересів вона здатна вийти за межі етичних норм, пояснюючи це значущістю мети, що ставить для себе.

Більш того не є таємницею, що професіоналізм у царині певної галузі не виключає розв'язання етичних проблем, які сьогодні супроводжують вдосконалення цієї чи іншої галузі.

Структурні, технологічні, технічні нововведення в системі вищої школи, на жаль, торкаються тільки форми, а не змісту її діяльності. Практично вони загострюють процес розмежування навчання і виховання, ведуть до втрати гуманістичного сенсу навчання.

Підтвердженням цього є зведення до мінімуму кількості та обсягу фундаментальних гуманітарних дисциплін (етики, естетики, релігієзнавства тощо) у навчальних планах вищих навчальних закладів, віднесення їх до складу вибіркових дисциплін, що позбавляє майбутніх фахівців можливості торкнутися загальнолюдських норм та принципів суспільного життя. Також одним із чинників, які обмежують формування ціннісних орієнтирів молоді, здібність логічно мислити, передбачати не тільки матеріальну значущість своєї діяльності, а і її духовні наслідки, є зведення системи оцінки знань студентів до тестування. У результаті молоді люди відлучаються від роздумів, вміння аргументувати, доводити свою думку, використовуючи для цього різні методи.

Водночас очевидним є зменшення можливості спілкування між викладачем та студентом. Про це свідчить обмеження обсягу аудиторних занять, впровадження та поширення позааудиторних форм навчання, що взагалі виключає процес спілкування. У зв'язку з цим згадаймо твердження А. Дистервега: «Сумне явище, коли голови учнів наповнені великою і малою кількістю знань, але вони не навчилися їх застосовувати», а також висновок В. Сухомлинського про високий рівень авторитету педагога та думку К. Ушинського про те, що без підтримки виховання навчання не може досягнути високих результатів, тому що саме виховання забезпечує формування особистості, її духовний світ.

Недооцінка значущості виховання є однією з причин того, що більшість фахівців, підготовлених вищої школою, пов'язують своє майбутнє виключно з кар'єрним ростом та високою заробітною платнею. Серед них панують споживацькі настрої, впевненість у власній значущості, необмежені, необґрунтовані претензії та відсутність розуміння неминучості важкої праці для досягнення успіху, призводять до розчарувань, депресій, озлоблення.